

LGBTİ+ Hakları Alanında

**ÇEVİRİ
SÖZLÜĞÜ**

ÇEVİRİ SÖZLÜĞÜ

Yayımlayan: Kaos GL Derneği

Hazırlayan: Deniz Gedizlioğlu

Eylül 2020, Ankara

Kaos GL Derneği

PK 12 Tunus PTT Kavaklıdere - Ankara

Telefon: +90 (545) 340 82 28

Faks: +90 312 230 6277

E-posta: bilgi@kaosglderneği.org

www.kaosglderneği.org

www.kaosgl.org

Tasarım: Ceket Medya

Basım: OnAda Tanıtım Basım Pro. Org. San. Tic. Ltd. Őti

Kaos Gey ve Lezbiyen Kùltürel Araştırmalar ve Dayanışma Derneği (Kaos GL) tarafından hazırlanıp yayımlanan bu kitapçık parayla satılmaz. İnsan haklarının desteklenmesi ve ayrımcılıklara karşı bilgilendirme amaçlı etkinliklerde serbestçe kullanılabilir ve dağıtılabilir.

Bu yayın, İsveç Uluslararası Kalkınma İşbirliği Ajansı'nın (SIDA) katkılarıyla, Kaos Gey Lezbiyen Kùltürel Araştırmalar ve Dayanışma Derneği tarafından hazırlanmıştır. Bu, yayın içeriğinin SIDA'nın resmi görüşlerini yansıttığı anlamına gelmemektedir.

İÇİNDEKİLER

Sunuş niyetine	5
Çevirmenin Girişi: LGBTİ+'ların konuştukları garip kuş dili	7
Çeviri Sözlüğü	11

Sunuş niyetine

Kendi hikayeni kendi dilinle, kendi kelimelerinle, kendi cümlelerinle anlatma mücadelemiz yola koyulduğumuz günden beri devam ediyor. Her yeni gün, cis-heteronormatif dilin mekanizmalarından sıyrılmak, kurduğu düzenekleri bertaraf ederek deneyimlerimizi anlatmak, deneyimlerimizi dinlemek, özcesi hayatlarımıza sahip çıkmak politik mücadelemizin önemli bir parçası.

Dile dair politik mücadelenin bir parçası da çeviri faaliyetinin kendisine dönüşüyor. Kaos GL olarak çeviriyi, hiçbir zaman teknik bir iş olarak görmedik. Senelerdir dergilerimiz, KaosGL.org ve tüm yayınlarımızda birlikte çalıştığımız çevirmenlerle yeri geldi bir kavram üzerine günlerce tartıştık, yeri geldi anlamı en doğru şekilde aktaracak cümleleri bulmak için kaynakları taradık. “Başımıza icat çıkarma” sözünü tersine çevirip kelimeler icat ettik.

Son yıllarda hareketimizin gelişimi, değişimi ve dönüşümü; küresel olarak kullanılan kavram setlerinin çeşitlenmesi, Türkçe’deki söyleyiş biçimlerinin değişmesi ile birlikte bir çeviri sözlüğü hazırlamayı gündemimize aldık. Nihayet bu yıl elinizde tuttuğunuz bu sözlükle karşınızdayız.

Bu sözlük kavramlara dair tartışmalara bir son nokta koymak amacı taşıyor. Aksine kavramları, Türkçe'de yerleşmiş çeviri ya da kullanımlarını, kavramların eksik bıraktığı yanları, o kavramlara dair eleştirileri derleyerek bir başlangıç yapıyor. Güncellenmeye devam edecek açık bir sözlük olarak kurguladığımız bu yayına siz de katkı sunmak, eleştirilerinizi iletmek isterseniz bir mail uzağınızdayız. Bize web@kaosgl.org adresinden ulaşabilirsiniz.

Çeviri yapan, çeviri yapmak isteyen ya da küresel ve yerel LGBTİ+ kavramlarına aşinalık kazanmak isteyen herkesin rahatlıkla kullanabileceği bu sözlüğün faydalı olmasını ümit ederiz.

Çeviriyi eşitlik ve özgürlük mücadelesinin önemli bir parçası olarak gören, yolu yolumuzla kesişen ya da kesişmeyen, literatürümüzü genişleten ve çoğaltan tüm çevirmenlere şükranla...

Kaos GL Derneği adına
Medya ve İletişim Program Koordinatörü Yıldız Tar

Çevirmenin Giriş: **LGBTİ+'ların konuştuıkları** **garip kuş dili**

Şevval Kılıç, +90'ın hazırladığı “Lubunca nedir?” adlı YouTube videosunda çalımlı bir edayla elektronik sigarasını havaya üflerken, lubuncanın seks işçiliği ve güvenlik gerekçesiyle kullanılan bir dil olduğunu açıklamaya başlar. Seks işçiliği yapan translar ve zırl lubunyanın en aşağı yüz yıldır polisten ve tehlikeli müşterilerden korunmak, tetikte kalmak için kullandıkları, özel bir argo.

Hiçbir lubunyanın sırrını dünyaya vermek istemediği lubuncanın karşısında, bu çeviri LGBTİ+ sözlüğüyle tam tersini amaçlıyor: 30 yılı bulan politik mücadelenin ardından, LGBTİ+'ların kendilerini anlatmak için geliştirdiği dili Türkçeye sunmak. Özellikle 2010'lardan bu yana küresel olarak LGBTİ+ hareketinin kavramları pıtrak gibi çoğaldı denilebilir. Hatta hareketin tartışmalarına yabancı birçok insanın, tüm bu kavramları “şimdi de bu mu çıktı?” dercesine bıyık altı bir gülüşle karşıladığı bir sır değil. Hissedilen bu örtük rahatsızlığın bize gösterdiğiyse, LGBTİ+'ların bütünlüklü bir tahayyüle sahip politik bir hareket oluşunun

gerçekte bir şaşkınlık, hatta kimi zaman öfke yaratıyor oluşudur. Aynı şekilde, Türkiye’de her seferinde mutlaka muhalif bir gazete ya da söz gelimi solcu bir fikir adamı LGBTİ+ hareketinden “LGBT’liler” diye bahsettiğinde, bunun anlamı bu kişilerin sadece “İ” ya da “artı”nın orada ne için bulunduğu hakkında bir fikri olmadığı değil, aynı zamanda LGBTİ+’ların kendi varoluşlarından söz üreten politik birer özne oluşuna pek kulak asmadıklarıdır. Dolayısıyla elinizdeki bu sözlük yalnızca LGBTİ+ alanında çeviri yapan insanlar için bir rehber değil, aynı zamanda LGBTİ+ hareketinin kamusal bir dili olan, yani konuşan bir topluluk olduğunu hatırlatan bir metindir.

Bu amaçla derlenen bu sözlük, ağırlıklı olarak cinsiyet kimliği, cinsel yönelim ve toplumsal cinsiyet/cinsellik rejimlerine dair, çoğunluğu İngilizce olan kavramları öznelerinin kullandığı şekliyle Türkçede bir araya getiriyor. Öznelerinin kullandığı şekliyle vurgusuyla iki şeyi kast ediyorum:

- 1) Türkiyeli özneler tarafından İngilizce kullanılmakta olan birçok sözcüğe yeni bir çeviri önerilmeksizin, bu hâliyle bırakıldı.
- 2) Aynı olguyu tarifleyen farklı kavramlar ve çevirileri arasında seçim yaparken öznelerinin bunlara yüklediği politik anlamlar merkeze alındı.

Kültürel araştırmalar disiplininin kurucularından Stuart Hall “anlam, Őeylerin nasıl olduğuna değil, nasıl anlamlandırıldığına bağlıdır” derken, anlamın yalnızca değişken özelliğine değil, aynı zamanda bu anlamlandırma işinin ciddi bir gúc savaşının sahnesi olduğuna işaret eder. LGBTİ+’ların sözüne kulak vermek konusunda kolaylaştırıcı olmayı uman bu sözlükte ise birçok kavramın anlamının bilinçli olarak muğlak bırakıldığı, hatta kimi zaman birbiriyle çelişkili görünen anlamları bir arada barındırdığı dikkati çekecektir. Bu, LGBTİ+ hareketinin hakiki bir sistem eleştirisine sahip olduğunun güçlü bir göstergesidir. Zira bu hibrit dil yoluyla bir yandan kendisini modern politik sahnede konuşan bir özne olarak kurarken bir yandan da “bu, budur ve şu değildir” diyerek dilde her bir varlığın sınırlarını çizmek ve aralarındaki ilişkileri düzenlemek isteyen bütün bir modern tahakküme direnmektedir. Bu yanıyla LGBTİ+ hareketinin dili her zaman biraz eksik, biraz çelişkili, ancak şüphesiz ki sorgulayıcı, bozucu ve yaratıcı olacaktır. Kulak vermeniz dileğiyle.

Deniz Gedizlioğlu

Çeviri Sözlüğü

Ace: *Tr. "As."* Aseksüel spektrumu için İngilizcede yaygın olarak kullanılan kısaltma. [*Bkz: Asexual*]

Agender: *Tr. Cinsiyetsiz.* [*Bkz: Neutrois*]

Allosexism: *Tr. Alloseksizm.* Toplumsal hayatı tüm insanların başkalarına karşı cinsel çekim duyacağı varsayımıyla düzenleyerek aseksüel insanları dışlayan ve ayrımcılık üreten yaygın rejim. Antik Yunancadan gelen *allo-* ("diğer") ön eki, "kendi dışındakine yönelen" anlamında yorumlanmaktadır.

Amatonormativity: *Tr. Amatonormativite.* Toplumda her insanın bir başkasıyla uzun soluklu ve genellikle tek eşli bir romantik ilişkiyi arzulayacağı, en tatmin edici yaşam şeklinin bu olduğu ve böyle bir ilişki içinde bulunmayan insanların hayatlarının eksik olduğuna dair yerleşik varsayımları kapsayan bir kavramdır. Romantizm/aşk, tek eşlilik ve evlilik kurumunu ayrılmaz biçimde iç içe geçirir. Amatonormativite sebebiyle toplumun önemli bir kısmı "zorunlu tek eşli" ilişkiler içinde var olmaktadır.

İlgili Terimler:

- Aromantic
- Monogamy
- Polyamory

Asexual: *Tr. Aseksüel.* Genel olarak cinsel çekim ya da bir başkasıyla gerçekleştirilecek cinsel pratiklere yönelik arzu duymayan insanları tarif etmek için kullanılsa da aseksüellik, cinsel çekimin değişkenlik göstermesiyle (veya böyle bir çekim olmamasıyla) tanımlanan geniş bir cinsel yönelim spektrumudur. Cinsel arzunun varlığına rağmen bilinçli olarak cinsel eylemden geri durmaktan tamamen farklıdır, zira aseksüellik bir seçim değil, bir yönelimdir. Nitekim kimi aseksüel insanlar seks yapar ve farklı düzeylerde cinsel çekim de hisseder. Ayrıca cinsel çekim duymayan biri; romantik çekim ya da fiziksel çekim gibi, insan benliğinin farklı yönlerini oluşturan başka çekim biçimlerini deneyimleyebilir. Aseksüel kişiler kendilerini tanımlamak için çeşitli terimler kullanıyor olabilir. Aseksüel, demiseksüel ve gri aseksüel bunlardan bazılarıdır.

İlgili Terimler:

- Ace
- Aromantic
- Demisexual

Aromantic: *Tr. Aromantik.* Romantik çekim ya da bir başkasıyla paylaşılacak romantizme dair bir arzu hissetmeyen ya da çok az hisseden kişileri tarif eden romantik yönelim. Aromantik insanların cinsel yönelimi genellikle bununla belirlenmez; aseksüel, heteroseksüel ya da lezbiyen gibi farklı cinsel yönelimlere sahip olabilirler.

İlgili Terimler:

- Asexual

Assigned at Birth: *Tr. Doğumda atanan cinsiyet, atanmış cinsiyet.* Doğumda veya henüz rahimdeyken bebeğin dış genital özelliklerine atfedilen beden cinsi [bkz. Sex] üzerinden inşa edilmiş varsayımlarla kişilerin sınıflandırıldığı ya da kişilere atanan cinsiyet. “Atanmak” sözcüğü, bireylerin kendi benliğini algıladığı içsel bir kavram olan cinsiyetin [bkz. Gender], kişinin kendi beyanı dâhil edilmeden, dışarıdan tayin edilmek suretiyle tanımlanmış olduğunu anlatır. Genellikle “doğumda erkek olarak atanmış” (*Male Assigned at Birth: MAAB*) ya da “doğumda kadın olarak atanmış” (*Female Assigned At Birth: FAAB*) şeklinde kullanılır. Zaman zaman “atanmış cinsiyet” yerine “biyolojik cinsiyet” ya da “bedensel cinsiyet” gibi ifadeler kullanılsa da cinsiyet kimliğinin içsel bir algı olmasına rağmen kişinin iradesi dışında, tıp ve toplumsal kabullerin iş birliğiyle atandığını belirtmek için “atanmış cinsiyet” kavramını kullanmak daha doğrudur.

İlgili Terimler:

- Birth Sex
- Assigned Sex

Assigned Sex: [Bkz. *Assigned at Birth*]

BDSM (Bondage, Discipline/Domination, Submission/Sadism, and Masochism): Tr. “BDSM” (Kölelik [bağlılık/bağımlılık], Disiplin/Hükmetme, İtaat/Sadizm, Mazoşizm) “İtaat/sadizm” ve “mazoşizm” terimleri, genellikle cinsel bir bağlam içinde acı vermek ve acı çekmekten keyif almayı anlatır. “Kölelik (bağlılık/bağımlılık)” ile “hükmetme” ise hem cinsel hem de sosyal bir bağlam içinde güvenli bir yoldan güç ilişkilerini deneyimlemeye işaret eder. BDSM pratikler cinsel yaşamın bir parçası olarak güvenli, makul ve rızaya dayalı şekilde uygulanır. BDSM’nin bir tür “istismar” olduğuna dair yaygın önyargılar bulunsa da bu pratiklerin temelinde karşılıklı rıza ve haz yatar.

Bigender: (“Baycend’r” şeklinde okunur.) Tr. Çok cinsiyetli. [Bkz. *Gender Fluid*]

Binding (Chest Binding): Tr. Göğsünü sarmak. Göğsü düz hâle getirecek şekilde memelerin etrafını sarmak. Beden disforisi ya da yalnızca düz bir göğse sahip olma arzusu sebebiyle trans erkekler ve non-binary insanlar arasında oldukça yaygın bir pratiktir. LGBTİ+ topluluğuyla sınırlı olmaksızın memelerini daha küçük hâle getirmek için kullananlar da mevcuttur.

Benzer Terimler:

Binder (Chest Binder): (“Baynd’r şeklinde okunur”) Göğüs sargısı, göğüs bandajı. (İngilizce kullanımı daha yaygındır.)

Biphobia: *Tr. Bifobi.* Biseksüel ve bi+ çatısı altında, monoseksüel olmayan kimlik ve varoluşlardan hoşlanmama, korkma ve nefret etme olarak tanımlanır.

İlgili Terimler:

- Monosexism

Birth Sex: [Bkz. *Assigned at Birth*]

Bisexual: *Tr. Biseksüel.* Tarihsel olarak “iki cinsiyete de çekim duyan” olarak açıklanmış olan bu terim, son yıllarda biseksüel hakları aktivistleri tarafından yeniden tanımlanarak duygusal/cinsel olarak birden fazla cinsiyete çekim duyan bir cinsel yönelim olarak yorumlanmaktadır. Bu yeniden tanımlamanın arkasında yatan politik düşünce, ikili cinsiyet rejiminin sunduğu kadın ve erkeğin ötesinde cinsiyet kimlikleri bulunduğudur. [Bkz. *Non-binary*] Bu düşünceyle birlikte bir şemsiye terim olarak “Bi+” kullanımı giderek yaygınlaşmaktadır.

İlgili Terimler:

- Bi+
- Biphobia

- Monosexism
- Pansexual

Bi+: Tr. Bi+ (“Bi artı” şeklinde okunur.) Birden fazla cinsiyete duygusal/cinsel çekim duyan kişilerin cinsel yönelimini tarif eden şemsiye terim. [Bkz. Biseksüel]

Butch: Tr. “Butch” (“Buç” şeklinde okunur.) Kendisini temelde maskülenlikle özdeşleştiren veya cinsiyet kimliğini ifade ederken maskülen işaretleri tercih eden insanları tarif eder. Özellikle lezbiyen topluluğunun içindeki maskülen “tarafa” atfedilir hâle geliş 1940’larla birlikte başlamıştır. Büyük ölçüde “butch/femme” ikiliğine yaslanmakta olup, yıllar boyunca emekçi sınıf içindeki lezbiyen topluluğun kültürüyle özdeşleştirilmiştir. 1980’ler ve 90’larla birlikte sözcüğün tarihsel anlamlarının gerileyerek daha çok lezbiyenler içinde maskülen cinsiyet ifadesini anlatan güçlendirici bir terime dönüştüğü görülmektedir. [Bkz. Dyke]

İlgili Terimler:

Stone butch: Tr. “Stone butch” (“Stoun buç” şeklinde okunur.) Cinsellik sırasında aktif/verici bir pozisyon üstlenen ve genital bölgesinin doğrudan uyarılmasından çok cinsel parterinin dolayımıyla haz yaşamayı önceleyen bir lezbiyen kimliğidir. Kökü, ABD’de

özellikle emekçi lezbiyen topluluğu içinde maskülen/feminen kutuplaşmasının güçlü olduğu 1940'lara dayanmaktadır. Kimilerince maskülen lezbiyen kimliğinin “zirvesi” olarak görülmektedir. Stone butch aynı zamanda lezbiyen kültürünün trans kültürüyle kesiştiği gri bir bölge oluşturmaktadır.

Cisgender (“Cis”): *Tr. Natrans veya cis. (“Sis” şeklinde okunur.)* Sahip olduğu cinsiyet kimliği, doğumda kendisine atanan cinsiyetle örtüşen kişilere denilir. *Cis-* ön eki Latince “bu taraftaki” anlamına gelmekte olup, cinsiyet kimliği bağlamında kullanımının küresel olarak popülerleşmesi son on yılda trans hakları aktivistlerince gerçekleştirilmiştir. *Natrans* terimi ise 2013 yılında kaybettiğimiz trans aktivist Aligül Arıkan tarafından Türkçe literatüre kazandırılmıştır.

İlgili Terimler:

- “Cishet” (Cisgender heterosexual)

“Cishet” (Cisgender heterosexual): *Tr. “Cishet” (“Sishet” şeklinde okunur.)* Sahip olduğu cinsiyet kimliği, doğumda kendisine atanmış cinsiyetle örtüşen ve heteroseksüel cinsel yönelime sahip kişilere denilir. “Cishet” şeklinde kısaltılmış versiyonunun LGBTİ+ topluluğunun içindeki popüler kullanımı negatif bir anlam taşımakta ve söz konusu kimliğin toplumda ezici bir hegemonyaya sahip olduğuna işaret etmektedir.

Cissexism: *Tr. Cisseksizm.* Cis insanların trans insanlardan üstün olduğuna, cis insanların özünde daha gerçek, daha doğal vb. olduğuna yönelik inanç ve eğilimler bütünü. Toplumsal hayatı cis insanlara göre tasarlayarak cis insanları trans insanlardan daha ayrıcalıklı kılan sistematik bir yaklaşıma işaret eder.

İlgili Terimler:

- Cisgender Privilege

Cisgender Privilege: *Tr. Cis ayrıcalığı.* [Bkz. Privilege]

Civil Partnership/Civil Union: *Tr. Kayıtlı birliktelik, medeni birliktelik.* 2015 öncesi ABD'nin kimi eyaletlerinde ve Avrupa'nın kimi ülkelerinde, anayasal evlilik hakkı bulunmayan eşcinsel ve bi+'lar evlilik dışı ancak resmî bir birliktelik modeli olarak kayıtlı birliktelik hakkından faydalanabilmektedir. Kayıtlı birliktelik hemcinsler arasındaki birlikteliklerle kısıtlı bir model olmamasının yanı sıra, çoğunlukla evlat edinme ya da miras gibi aile kurmaya dönük kimi haklardan da yoksundur.

İlgili Terimler:

- Marriage Equality

Cross-Dresser (CD): *Tr. Travesti, "Cross-dresser" ("Krosdress'r" şeklinde okunur.)* En yaygın anlamıyla, kendisine doğumda atanmış cinsiyeti özellikle red-

detmeden, farklı bir cinsiyetle özdeşleştirilen kıyafetler giymekten keyif alan kişileri tarif etmektedir. Bu pratik, cinsiyet ifadesinin bir şeklidir ve pek çok kişi için benliklerinin ayrılmaz bir parçasıdır. Erotik bir eylemle ilişkilendirilmesi şart olmadığı gibi, kişinin cinsel yönelimine dair bir gösterge de olmayabilir. Kişiler kendilerini bu şekilde tanımlamadan “travesti” ya da “cross-dresser” tabirinin kullanılmaması gerekir.

Dead Name: *Tr. Ölü isim.* Kişilere doğduklarında verilmiş olan ve artık kullanmadıkları isim. Uyum süreci sıklıkla yeni bir isim almayı da içerdiğinden daha çok trans insanlarla bağdaştırılan bir terimdir. Doğumda verilmiş bu isimlerin artık kullanılmaması gerektiğine işaret etmek için “ölü” denilmektedir. Devlet kurumları tarafından kayda geçirilmiş olsun veya olmasın, kişilerin seçtiği isimler kullanılmalıdır. [Bkz. *Lived Name*]

Demisexual: *Tr. Demiseksüel.* Aseksüel spektrumunun içinde yer alan demiseksüeller genellikle değişen ölçülerde cinsel çekim hisseder, ancak bunun için önce duygusal veya romantik bir bağ kurmaya ihtiyaç duyarlar. Demiseksüellik romantik film ve kitaplarda adı konulmaksızın çok sık rastlanan bir temadır. *Zorunlu demiseksüellik* adı verilen bu yaygın yaklaşımda seksin ancak birbirine aşık partnerler arasında yaşandığında zevkli ve anlamlı olduğu mesajı verilmektedir. [Bkz. *Asexual*]

Drag: *Tr. “Drag.”* Bir performansın parçası olarak cinsiyetlendirilmiş kostümler giyinen kişilere denilir. Toplumun cinsiyet politikalarına karşı bir eleştiri, bir parodi veya yalnızca bir eğlence şekli de olabilir. Drag performansı kişinin cinselliğini ya da cinsiyet kimliğini ifade etmek zorunda değildir.

Drag King: *Tr. “Drag King.” (Yazıldığı gibi okunur.)* Maskülenliğin farklı biçim ve boyutlarını teatral bir performans olarak sergileyen kişilere denilir.

Drag Queen: *Tr. “Drag Queen.” (“Drag Kuirin” şeklinde okunur.)* Femininliğin farklı biçim ve boyutlarını teatral bir performans olarak sergileyen kişilere denilir.

Dyke: (*“Dayk” şeklinde okunur.*) Lezbiyenliğin genellikle maskülen bir ton ile tarif edildiği bir sözcüktür. Özellikle Batı’da maskülen lezbiyenlere dönük bir hareket olarak sıkça kullanılmakla birlikte, lezbiyen kişi ve topluluklar arasında maskülenliği özgürce sahiplenilen güçlendirici bir kavram olarak yer etmiş durumdadır.

Femme: *Tr. Fem.* Atanmış cinsiyetinden bağımsız, kendisini ağırlıklı olarak feminen şekilde sunan ve ifade eden kişi. Yaygın olarak lezbiyen/kuir topluluğunun içindeki feminen kadınlarla özdeşleştirilse de fem varoluşu cinsiyet kimliğinin bir parçası ve cinsiyet ifadesinin bir biçimi olarak, cinsiyet spektrumunun farklı yerlerindeki insanlar tarafından sahiplenilmektedir.

Femmephobia: *Tr. Femfobi.* Feminen olarak algılanan kişileri (maskülen olarak algılananlara kıyasla) daha değersiz görme ya da feminen olarak tanımlanan değerleri maskülen olarak tanımlanan değerlerden daha aşağı bulma eğilimi. Neyin feminen ya da maskülen olarak algılandığı tarih boyunca değişiklik gösterse de feminen olanı küçük görme pratiği özellikle modern yüzyılların belirgin bir hiyerarşi mekanizmasıdır. Femfobi kadın düşmanlığıyla kesişim içinde olduğundan, cis görülen kadınların feminen özelliklerinden dolayı aşağılamaya maruz kalması femfobinin en yaygın şekillerindedir. Bunun yanında, gey topluluğunun içindeki feminen insanların maruz kaldığı şiddet veya transfobik tartışmaların ezici bir ağırlıkla trans kadınlara yönelmesi, femfobinin öne çıkan örneklerindedir.

Gay: *Tr. Gey.* Erkek eşcinsel. “Homoseksüel” sözcüğü tıp tarafından tanımlanmış bir terimken “gey” sözcüğü aynı cinsiyetten insanların birbirlerine karşı duygusal, erotik, cinsel yönelimleriyle yarattıkları hayatları tanımlamak için, eşcinsel kişiler tarafından ortaya konulmuştur. İngilizce “gay” sözcüğü gündelik dilde her iki cinsiyet için de kullanılabilir, ancak Türkçede gey denildiğinde erkekler anlaşılır. Bununla birlikte, non-binary insanlar da zaman zaman cinsel yönelimlerini bu şekilde tanımlayabilmektedir. [Bkz. *Non-binary*]

Gay Marriage: Bkz. *Same-sex Marriage*.

Gender: *Tr. Toplumsal cinsiyet, cinsiyet.* İnsanların cinsiyetinin nasıl belirlendiği sorusu, çağımızın en ateşli tartışmalarına konu olmaktadır. Kişilerin beden özelliklerinin bilhassa üreme işlevi çerçevesinde sınıflandırılarak “eril” ve “dişi” şeklinde iki kategoriye indirildiği cins ya da eşey [bkz. *Sex*] biyolojiye ait bir kavramdır (üçüncü bir kategori olarak bkz. *Intersex*). Buna karşılık, 70’lerde Batılı feminist akademisyenlerin açtığı tartışmalarla birlikte, cinsiyetin ne olduğunu, yani kadınlık ve erkeğin anlamını belirleyen şeyin toplumun bunlara atfettiği maskülen ve feminen roller olduğu görüşü giderek güçlenmiştir. Başka bir deyişle cinsiyet, bedenimizin sahip olduğu birtakım işlevlerle değil, toplumsal canlılar olarak verili toplumsal düzen içerisinde kendi benliğimizi nasıl algıladığımızla ilişkilidir. Bu yüzden cinsiyet kimliği [bkz. *Gender identity*] içsel bir kavramdır ve kişinin kendisine dair beyanını esas almaktadır. Trans aktivistler başta olmak üzere mevcut cinsiyet rejimini sorun edinen pek çok insan, bedene cinsiyetli bir anlam ve kimlik atayan bu özcü ve hâkim yaklaşımı reddederek cinsiyet olgusunun toplumsal cinsiyet kavramıyla bağdaştırılmasını savunmaktadır. Zira bu özcü yaklaşım, bir tahakküm mekanizması olarak beden polisliğine geniş bir imkân vermektedir. Bugün “TERF” denilen transfobik siyasi duruş ise 70’lerin fe-

minist tartışmaları sırasında toplumsal cinsiyet kavramını reddeden bir perspektiften doğmuştur. [Bkz. T.E.R.F.]

İlgili Terimler:

- Gender Binary
- Gender Identity

Gender Binary: *Tr. Cinsiyet ikiliği, ikili cinsiyet rejimi.* Cinsiyetin, toplumsal bir sistem aracılığıyla maskülen/erkek ve feminen/kadın şeklinde birbirine karşıt olarak konumlandırılan iki form ile sınıflandırılması. Bu model yalnızca non-binary insanları yok saymakla kalmaz; aynı zamanda beden cinsi, cinsiyet ve cinsellik arasında doğrusal bir bağ olduğunu varsayarak toplumun olağan işleyişinde cinsiyetçilik, cis-seksizm ve heteroseksizmin sürekli yeniden üretilmesini sağlar.

İlgili Terimler:

- Cis-sexism
- Heterosexism
- Non-binary

Gender Confirmation Surgery/Gender Affirming Surgery: *Tr. Beden uyum operasyonu.* Cinsiyet uyum sürecinin bir parçası olarak [Bkz. Transition] trans kişilerin genital değişiklik amacıyla geçirebileceği farklı

cerrahi operasyonların genel adı. “Cinsiyet değiştirme operasyonu” ifadesi (*İng. “sex change operation,” “sex reassignment surgery”*), kişinin cinsiyet kimliğini tanımlarken bedene öncelik verdiği ve atanmış cinsiyetine geçerlilik atfettiğinden ötürü bu ve benzeri kavramları kullanmak son derece hatalıdır. Trans kişiler bu tür operasyonları tercih etmeyebilir veya bunları karşılayacak maddi imkândan yoksun olabilirler, bu yüzden uyum süreci bağlamında operasyonların önemini kişinin arzusunun ötesinde bir gereklilikmiş gibi vurgulamak doğru değildir.

İlgili Terimler:

- Sexual Reconstruction Surgery

Gender Conforming: [*Bkz. Gender Normative*]

Gender Diverse / Gender Variant: *Tr. Cinsiyet çeşitliliğine sahip, cins-i muhtelif.* Cinsiyet kimliği ya da cinsiyet ifadesi ikili cinsiyet çerçevesinin ötesine geçen kimliklere işaret eden şemsiye bir terimdir. Trans çatısı altında yer alan non-binary gibi bazı kimlikler aynı zamanda cinsiyet çeşitliliği altında da görülebilir. Cinsiyet çeşitliliğine ya da farklılığına sahip insanların çoğu için, ikili cinsiyet kavramı –kendini kadın ya da erkek olarak ifade etme zorunluluğu– kısıtlayıcı bir düzenek oluşturur. Bir kimlik olarak cins-i muhtelif, kişinin kendisi hakkında dünyaya sunduğu dışsal imgenin içsel gerçekliğiyle örtüşmesini amaçlar. Ayrıca

tarihte erkek ve kadının ötesinde cinsiyet çeşitliliğini tanımış pek çok toplum bulunmaktadır.

İlgili Terimler:

- Non-binary

Gender Dysphoria: *Tr. Cinsiyet disforisi.* Kişinin cinsiyet kimliği ile doğumunda kendisine atanmış cinsiyetin örtüşmemesinden kaynaklanan stresi anlatan *tıbbi* bir terimdir. Bu strese sahip olanlar ağırlıklı olarak trans kadın ve erkekler olmakla birlikte, cinsiyet disforisi non-binary insanlar tarafından da deneyimlenmektedir. *Ruhsal Bozukluklar Tanı Rehberi DSM-5'e* kadar “Cinsiyet Kimliği Bozukluğu” (*İng. Gender Identity Disorder*) tanısı kullanılırken, cinsiyet çeşitliliğini patolojik bir duruma dönüştürdüğü gerekçesiyle “Cinsiyet Disforisi” terimine geçilmiştir. Türkiye’de kimileri bunun için “beden disforisi” ifadesini kullanmaktadır. Ancak disfori vurgusu geride bırakılmakta ve giderek “cinsiyet uyumsuzluğu” (*İng. Gender Incongruence*) tabiri geçerlilik kazanmaktadır.

Gender Expression / Gender Presentation: *Tr. Cinsiyet ifadesi.* Cinsiyet kimliğinin dışsal göstergelerinin genel adıdır. Kişinin davranışları, giyimi, saç kesimi, makyaj tercihleri, beden dili ya da sesi cinsiyet ifadesinin bir parçası olabileceği gibi kullandığı isim ve (cinsiyetli dillerde) hangi zamirleri tercih ettiği de cinsiyet kimliğini ifade etmenin yaygın

yöntemlerindedir. Cinsiyet ifadesi, insanın kendini dünyaya özgün sunuş şeklidir; kadın/feminen ve erkek/maskülen ikiliğinde değerlendirilmekten ziyade kişilerin cinsiyet spektrumu içinde kendilerini anlatmasının bir biçimi olarak ele alınmalıdır. [Bkz: (to) *Misgender*]

Gender Fluid: *Tr. Akışkan cinsiyet kimliği.* Non-binary bir cinsiyet kimliği olarak, farklı cinsiyet kimlikleri ya da ifadeleri arasında gidip gelmeyi ifade eder. Benliklerinde kadın, erkek ya da farklı cinsiyet kimliklerine ait yönler olduğunu düşünen kişiler; örneğin *drag queen*'ler, *drag king*'ler ya da *cross-dresser*'lar da zaman zaman akışkan cinsiyet kimliğini sahiplenmektedir.

İlgili Terimler:

- Bigender

Gender Identity: *Tr. Cinsiyet kimliği.* Kişinin kadın, erkek veya başka bir cinsiyet içinde yer aldığını belirleyen içsel benlik algısı. “Cinsiyet kimliği” yerine doğrudan “cinsiyet” [bkz. *Gender*] denilmesi giderek yaygınlık kazanmaktadır.

Gender Non-Conforming: *Tr. Cinsiyet bozan, cinsiyet bozucu.* İkili cinsiyet rejimiyle bağlantılı olarak toplumun kadınlık ve erkekliğe atfettiği rolleri sahiplenmeyen, reddeden ve bozan kişileri tanımlamaktadır. Cinsiyet bozucu olmak, cis insanların [bkz. *Cisgender*]

toplumsal cinsiyet rollerine karşı gelmek için sahip-
lendiği bir cinsiyet ifadesi [bkz. *Gender Expression*]
olabileceği gibi, ikili cinsiyet rejiminin dışında yer alan
bir cinsiyet kimliğini de yansıtabilir.

İlgili Terimler:

- Gender Normative
- Genderqueer

Gender Normative: *Tr. Normatif cinsiyet deneyimi, uyumlu cinsiyet deneyimi.* Kendi doğası gereği veya bilinçli olarak, toplumun ikili cinsiyet rejimi gereği cinsiyetlere atfettiği beklentilere uygun davranan kişiler için kullanılmaktadır.

İlgili Terimler:

- Gender Conforming
- Gender Non-Conforming

Gender Role: *Tr. Cinsiyet rolü.* Toplumun *kültürel ve tarihsel olarak* belli bir cinsiyetle ilişkilendirdiği davranış, tavır ve kişilik özelliklerinin bütünüdür. Cinsiyet rolleri, genellikle toplumun maskülenlik ve feminenliğe atfettiklerine göre şekillenir ve kıyafetten, mesleğe pek çok farklı şekilde bireylerin hayatında etkili olur. Ancak erkek ve kadınların temelde birbirinden farklı olduğu ve buna uygun olarak belli şekillerde hareket etmesi gerektiği düşüncesi çoğu kez görünmez bir

baskı aracı olduğu gibi, aynı zamanda cinsiyet özcü-
lüğü olarak değerlendirilmektedir.

İlgili terimler:

- The Gender Binary
- Gender Normative
- Heterosexism

Gendered: *Tr. Cinsiyetlendirilmiş, cinsiyetli.* So-
mut veya soyut varlıkların cinsiyetini belirtme veya
onlara cinsiyet atama durumu. Cinsiyetlendirilmiş
soyunma odaları, cinsiyetlendirilmiş kişi zamirleri,
cinsiyetlendirilmiş isimler gibi. Cinsiyetini “kadın”
veya “erkek” olarak tanımlayan kişileri anarken
cinsiyetli bir dil kullanmak çoğunlukla bir problem
oluşturmasa da toplumsal hayatın ve dilin cinsi-
yetlendirilmesi, non-binary insanları yok sayan
ikili cinsiyet rejimini yeniden üretmesinin yanı sıra,
sıklıkla cinsiyetçiliğin ve kadınların ezilmesinin de
aracı hâline gelmektedir.

İlgili Terimler:

- Gender Binary

Gender-neutral: *Tr. Cinsiyetsiz.* Soyut veya somut
varlıkların cinsiyetlendirilmesine karşıt olarak, cinsiyet
belirtmeme durumu. Cinsiyetsiz tuvalet, cinsiyetsiz dil
gibi.

İlgili Terimler:

- Mx.
- Non-binary
- Singular They

Gender Spectrum: *Tr. Cinsiyet spektrumu.* Spektrum, sınırları belirli olacak şekilde kümelenmiş ayrı gruplardan ziyade, bir ya da daha fazla özelliğe bağlı olarak düzenlenmiş bir aralık içinde devamlılık gösteren *sonsuz* nokta olmasıdır. Cinsiyet spektrumu ise, cinsiyet olgusunun “kadın” ve “erkek” şeklinde tanımlanmış iki sabit nokta oluşturmaktan ziyade, cinsiyetin sonsuz görüntüsü olabileceğini anlatmak için kullanılan bir kavramdır. Bu spektrumun “kadın” ve “erkek” arasında oluşturulmuş, iki kutuplu ve doğrusal bir yapıda düşünülmesi de yine ikili cinsiyet rejimiyle ilintili bir indirgemedir. Bilimsel araştırmalar desteklemektedir ki, çoğu kimlik görüntüsü gibi cinsiyet de bireyin var oluşu üzerinde farklı boyut ve düzeylerde etkili olabileceği gibi, pek çok tanımın da dışına taşabilir.

İlgili Terimler:

- Gender Binary
- Non-binary

Genderqueer: *Tr. Cinsiyet kuir, “genderkuir” (“cend’r kuir” şeklinde okunur.)* Kuir gibi, özünde politik bir tutumun olduğu düşünülen bu kimlik, ikili cinsiyet

rejiminin reddiyle tanımlanır. Bu nedenle non-binary cinsiyet kimlikleriyle sık sık kesişim içindedir. Kendini genderkuir olarak tanımlayan insanlar cinsiyet kimliklerini ne kadın ne erkek, ikisinin arasında ya da dışında tanımlayabilir veya cinsiyet kodlarıyla sınırlanmaya karşı çıkıyor olabilir. Kimileri “genderkuir kadın” gibi ikili cinsiyet sisteminin içinde tanımlanmış kimlikleri de kullanırken bu cinsiyetlere atfedilen kodları reddetmektedir.

İlgili Terimler:

- Gender Non-Conforming
- Non-binary

Gillick Competence: *Tr. Gillick Yeterliliği.* 16 yaş altındaki çocukların kendi bedenleri üzerindeki tıbbi uygulama ve tedavilere onay verip veremeyeceğini belirlemek üzere İngiltere’de tıp alanına yönelik oluşturulmuş bir kanundur. Şayet sonuçları tam olarak kavrayabiliyorsa, bir çocuğun kendi tedavisine onay verebileceği ilkesine dayanır. Özellikle cinsiyet çeşitliliği deneyimleyen gençlerin başvurabileceği tıbbi işlemler konusunda sık sık gündeme gelmektedir.

Grey Ace: *Tr. Gri aseksüel.* Kendisini aseksüellik ve alloseksüellik [Bkz. *Allosexism*] arasında tanımlayan kimliklerin oluşturduğu spektrumun genel adıdır. Buna göre kişiler kimi durumlarda ya da zaman zaman cinsel çekim hissetmektedir.

İlgili Terimler:

- Asexual
- Demisexual

GSRM (Gender, Sexual, and Romantic Minorities):

Tr. "Cinsiyet kimlikleri azınlıkları, cinsel ve romantik azınlıklar" LGBTİ+ topluluğunu tariflemek için önerilmiş alternatif kısaltmalardan biridir. [Bkz: MOGAI (Marginalized orientations, gender alignments and Intersex)]

Heteronormativity: *Tr. Heteronormativite.* İkili cinsiyet rejimine dayanarak heteroseksüelliğin, cinsel yönelimin asli biçimi ve normu olduğu düşüncesi. Cinsel ve romantik ilişkilerin –ve evliliğin– en uygun biçiminin kadın ve erkek arasında gerçekleştiğini varsayar. Heteronormatif bir bakışa göre bedenin cinsi [Bkz: Sex], cinsel yönelim, cinsiyet kimliği [Bkz: Gender Identity] ve cinsiyet rolleri arasında doğrusal bir ilişki bulunur. Heteronormativitenin sistematik bir uygulamaya dönüşmesi heteroseksizmi doğurur. [Bkz: Heterosexism]

Heterosexism: *Tr. Heteroseksizm.* Tıpkı cinsiyetçilik ve ırkçılık gibi, heteroseksüel olmayan pratikler, kimlikler, ilişkiler ve toplulukları dışlayan, kısıtlayan ve utandırmayı amaçlayan ideolojik bir sistemdir. Heteroseksizm çok defa cinsiyetçilik ve patriyarkayla ayrılmaz bir ilişki içindedir, zira kadın ve erkeğin iki ayrı varlık olarak tanımlanması ve toplumsal iş bölümünün

bu ayrıma dayalı olarak gerçekleştirilmesi heteroseksizmi görünmez kılarak meşrulaştırmaktadır.

İlgili Terimler:

- Cissexism
- Heteronormativity

HIV / AIDS: *HIV, (Human Immunodeficiency Virus)* Türkçe literatürde “İnsan Bağışıklık Yetmezliği Virüsü” olarak geçmektedir. Kan, meni, rahim salgıları ve anne sütüyle aktarılan ve aktarım sonrası vücuttan tamamen arındırılması şimdilik mümkün olmayan bir virüstür. Kanında HIV tespit edilen kişiler için “HIV pozitif” denilmektedir. Düzenli HIV tedavisiyle kanlarındaki virüs yükü belirlenemeyecek kadar baskılanan HIV pozitif kişiler, bu seviyeyi korudukları sürece başkalarına HIV aktarmazlar; bu durum (B)elirlenemeyen = (B)ulaştırmayan terimiyle ifade edilir (B=B).

AIDS (Acquired Immune Deficiency Syndrome) ise “Edinilmiş Bağışıklık Yetmezliği Sendromu” olarak adlandırılır. Kendi başına bir hastalık değil, HIV’in neden olduğu semptomların, yani bağışıklık yetersizliğinden doğan başka enfeksiyonların görüldüğü bir sendrom ve evredir. *AIDS hastalığı, AIDS hastası* ya da *AIDS’li birey* gibi ifadeler bu yüzden oldukça yanlıştır. HIV ile yaşayan herkes AIDS evresinde değildir, tedavi altında olan kişiler genellikle yaşamları boyunca AIDS evresine gelmezler. Ayrıca AIDS ev-

resindeyken etkili tedavi sonucu bu evreden çıkmak da mümkündür.

İlgili Terimler:

HIV phobia

HIV phobia: *Tr. HIV fobi.* HIV ve AIDS ile yaşayan insanlara yönelik irrasyonel bir korkudan beslenen nefret, dışlama ve ötekileştirme. Kendisine HIV aktarılmasına dair yoğun ve dindirilemez bir kaygı için kullanılan “AIDS fobi”nin aksine HIV fobi, öznelere merkezine alan politik bir terimdir. HIV pozitif tanısı almış kişileri bunu paylaşmaya zorlamak veya kişilerin eğitim, sağlık gibi hizmetlere erişimini engellemek yaygın HIV fobi biçimlerindedir.

Homosexual: *Tr. Eşcinsel.* Duygusal/cinsel açıdan hemcinsi olan veya hemcinsi olarak görülen kişilere yönelen insanları anlatır. İkili cinsiyet rejiminin ötesinde var olan non-binary insanların sahneye çıkışından beri, hemcins kavramının birçok eşcinselin deneyimini açıklamakta yetersiz kaldığı bilinmektedir. Türkçede “homoseksüel” sözcüğü LGBTİ+ haklarını savunanlar tarafından kullanılmaz, çünkü “homoseksüel” terimi tıp tarafından tanımlanmış bir sözcük olarak uzun yıllar bilim çevreleri dahil olmak üzere çeşitli gruplar tarafından bir cinsel kimlik bozukluğu, hastalık, sapıklık gibi olumsuz ifadelerle açıklanmıştır.

Homophobia: *Tr. Homofobi.* Genel anlamıyla eşcinsellere ilişkin olumsuz duygu, tutum ve davranışlar olarak tanımlanır. Homofobi, kişisel bir korku ve irasyonel bir inanç olmanın ötesinde, politik bir alanda oluşan, kültür ve anlam sistemleriyle, kurumlar ve toplumsal geleneklerle ilişkili olarak ele alınması gereken, gruplar arası mekanizmalara işaret eder. Eşcinsellerin “normal” ve “makbul” olanın dışındaki bir grup, bir öteki olarak kavramsallaştırılması sonucunda oluşan ve belirli stereotiplerin eşlik ettiği bir ideoloji olarak görülebilir. Bu ideolojinin toplumsal düzeni tanımlaması ise heteroseksizmi doğurmaktadır. [*Bkz: Heterosexism*]

Hormone Replacement Therapy: *Tr. Hormon Replasman Terapisi, Hormon İkame Terapisi.* Vücudun üretmekte olduğu hormonları baskılamak için kullanılan hormon terapisinden farklı olarak, hormon replasman terapisi vücut tarafından üretilmeyen hormonların kimyasal olarak ikame edilmesini sağlar. Uyum süreci kapsamında uygulandığında, kişinin cinsiyet kimliğine bağlı olarak arzu ettiği beden biçimlerine kavuşmasını amaçlar. Bunlar üreme sistemlerinin dışında kalan ikincil cins özellikleridir (kalçanın şekli ya da yüz kılları gibi). Hormon ikame terapisinin diğer bir yaygın uygulama alanı, menopoza girmiş kişilerin hormon eksikliğinden kaynaklanan semptomlarını hafifletmektir.

İlgili Terimler:

- Transition

In the Closet: *Tr. Açılmamış, açık olmayan.* Kendisini LGBTİ+ yelpazesinin altında tanımlayıp şu ya da bu sebepten açılmayan ya da açılmayan kişileri anlatır. Açılmamış olmanın farklı dereceleri olabilir; LGBTİ+ kişiler hayatlarının kimi alanlarında açık, kimi alanlarında açılmamış olarak yaşayabilirler. Açılmamış kişiler için günlük dilde sık sık “gizli” ifadesi kullanılsa da açılmayan kişinin tüm benliğini niteleyen, onur kırıcı bir ifade olduğundan bu bağlamda kullanılması doğru değildir.

Intersex: *Tr. İnterseks.* Kişinin doğuştan taşıdığı beden özelliklerinin eril ve dişilden oluşan cins ikiliği perspektifinden bakıldığında nereye yerleştirileceği bilinemeyen bir çeşitlilik gösterdiği bir yelpazedir.

Kimi interseks kişiler ergenliğe gelene kadar bu durumdan haberdar olmayabilir. Ancak interseks bir bebek muğlak bir genital yapıya sahipse, aile ve doktorlar sıklıkla bebeğe ikili cinsiyet rejimi doğrultusunda kadın ve erkek cinsiyetlerinden birini atayarak buna uygun bir cerrahi operasyon gerçekleştirmektedir. Bu pratik, bir şiddet olmasının yanı sıra bedenin cinsi [bkz. *Sex*] ile bir benlik algısı olarak cinsiyet [bkz. *Gender Identity*] arasında dayatılmakta olan doğrusal bağın zorlama oluşuna dair çok güçlü bir örnektir. Yetişkin interseks

kişiler, politik özneler olarak deneyimlerini paylaştıkça bu uygulamanın tamamen etik dışı bir istismar ve şiddet olduğu anlayışı giderek yaygınlaşmaktadır.

İlgili Terimler:

- Gender Binary
- Sex Binary

Kink / Kinky: *Tr. “Kink” (Yazıldığı gibi okunur.)* İngilizcede “tuhaf, acayip” gibi anlamları olan bu sözcük, alışlagelmişin dışında olup insanların rıza dâhilinde çeşitli haz biçimlerini deneyimlediği, çeşitli arzu ve fantezilerini hayata geçirdiği cinsel pratikler için kullanılan oyunbaz bir terimdir.

İlgili Terimler:

- BDSM

Lesbian: *Tr. Lezbiyen.* Geleneksel olarak, kadınlardan hoşlanan kadınlar şeklinde tanımlanan bir cinsel yönelimdir. Ancak cinsiyet kimliğinin kişisel ya da toplumsal düzeyde deneyimlenmesi karmaşık bir olgu olduğundan, non-binary insanlar da bu terimi sahip lenebilmektedir.

Lesbophobia: *Tr. Lezfobi.* Lezbiyen olarak algılanan kişiler veya lezbiyenlerce gerçekleştirildiği düşünülen pratiklere karşı hissedilen hoşnutsuzluk veya nefret duygusu. Homofobi ve kadın düşmanlığının kesiştiği

bir alan olarak hem heteroseksist toplum hem de LG-BTİ+ toplulukları içinde görülen ve farklı biçimler alan bir olgudur.

LGBTİ+: *Tr. Lezbiyen, gey, biseksüel, trans, interseks ve arti.* “Artı,” temel olarak cinsiyet kimliğini ya da cinsiyet ifadesini ikili cinsiyet rejiminin terminolojisiyle tanımlamayan, dolayısıyla LG-BTİ kısaltmasının içindeki kavramların kapsamakta yetersiz kaldığı, cinsiyet çeşitliliğine sahip kişileri [*bkz: Gender Diverse/ Gender Variant*] temsil etmek üzere yapılmış bir eklemedir. “Artı” gibi içeriği muğlak bir sembolle temsil edilmesi, ikili cinsiyet rejiminin kurduğu dilin dışında oluşa da bir atıftır. “Artı” sözcüğünü “ve ötesi” şeklinde yorumlayanlara göre aseksüel kimlikler de artının içinde sayılabilir. Türkiye’deki aktivist topluluklar 2010’ların ortasından beri LG-BTİ+ terimini kullanmaktadır.

İlgili Terimler:

- GSRM (Gender, Sexual, and Romantic Minorities)
- MOGAI (Marginalized Orientations, Gender Identities, and Intersex)

Lived Name: *Tr. Mevcut isim, kullanılan isim.* Kişinin kullandığı ismin hukuken kayıtlı olduğu isimden farklı olduğunu anlatır. Özellikle hukuki uyum sürecini gerçekleştirmemiş trans kişilerin sıklıkla ihtiyaç duyduğu bir kavramdır. [*Bkz. Dead Name*]

Benzer Terimler:

- Chosen Name: Tr. Seçilmiş isim.
- Name in Use: Tr. Kullanımdaki isim.

Marriage Equality: *Tr. Evlilik eşitliği, eşit evlilik.* Evlenmek için bir araya gelmiş kişilerin cinsiyeti veya cinsel yönelimi fark etmeksizin, geleneksel olarak “kadın ve erkek arasında” tanımlanmış evliliklerle aynı hukuki/siyasi statüye sahip olmasıdır. 1990’lardan itibaren ABD’de evlilik eşitliği için mücadele eden hareket tarafından görünürlük kazandırılmış bir kavramdır. Buradaki eşitlik vurgusu, eşcinsel ya da bi+ insanlar arasında gerçekleştirilecek evliliklerin daha farklı ya da daha az meşru olacağına yönelik argümanlara karşı da bir duruştur.

İlgili Terimler:

- Civil Partnership
- Same-Sex Marriage

Microaggression: *Tr. Mikro saldırganlık davranışları, mikro saldırı.* Kasıtlı veya düşünmeden yapılan ve kurulu toplum düzeninde yaygın olarak ezilen kimliklere karşı düşmanca, aşağılayıcı ya da negatif mesajlar ileten kısa, her zaman ilk anda göze çarpmayan davranışlar. Bu davranışlar, hedef alınan kişinin kimliğini geçersiz kılarak zarar verir ve stereotipleri yeniden üretir. “Lezbiyen gibi sevişmek” ifadesinin tatmin

edici olmayan bir cinselliği anlatmak için kullanılması veya trans bir kadının güzelliğine iltifat ederken cis kadın imgesiyle kıyaslamak (“benden daha güzelsin” gibi), LGBTİ+’lara sıklıkla yönelen mikro saldırı örneklerindedir.

(to) Misgender: *Tr. Yanlış cinsiyet atamak, hatalı cinsiyetlendirmek.* Bir insana yanlış ya da kendi cinsiyet kimliğiyle uyumsuz bir cinsiyet atfetmek. Cinsiyetlendirilmiş sözcükler kullanırken (“Kızlar!” “Bak oğlum!” gibi) ya da kişilerin şahsi cinsiyet kimlikleri bilinmeden yapılan genellemeler sırasında (“Burada hepimiz kadınız...” gibi) sık sık yanlış cinsiyet atama durumu doğabilir. Özellikle kapsayıcı olmak iddiasında bulunan bir ortamda yanlış cinsiyet atamaktan kaçınmak için cinsiyetlendirilmiş bir dil kullanmamak gerekli olabilir.

MOGAI (Marginalized orientations, gender identities and intersex): *Tr. “Ötekileştirilen yönelimler, cinsiyet kimlikleri ve interseks.”* İngilizce konuşulan kimi yerlerde “LGBTİ” ve türevleri yerine önerilen popüler kısaltmalardan biridir. [*Bir başkası için bkz: GSRM*] Temelde “LGBT” ya da “LGBTİ” (Lezbiyen, Gey, Biseksüel, Trans ve İnterseks) gibi kısaltmaların kapsayıcı olmadığı düşüncesinden yola çıkmıştır. Ayrıca potansiyel olarak, kimlik siyasetinin sınırlarını aşmak yolunda işlevli olabileceği düşünülmektedir. Buna karşın, halihazırda Batı’daki LGBTİ+ toplulukla-

rı arasında ciddi bir nesil ve değerler çatışmasına yol açtığı görülmektedir. Türkiye’de “LGBTİ” kavramının kapsamakta yetersiz kaldığı kimlikleri sahiplenmek amacıyla 2010’ların ortasından beri **LGBTİ+** terimi kullanılmaktadır.

İlgili Terimler:

- LGBTİ+

Monosexism: *Tr. Monoseksizm.* Herkesin belli bir cinsiyete yöneldiği ya da yönelmesi gerektiği varsayımına dayanan toplumsal yapı. Bu yapı monoseksüel insanları toplumsal olarak ödüllendirirken, çekim yelpazesi daha geniş olan Bi+ insanları “kafası karışık,” “olgunlaşmamış,” “gençlik hevesi,” “dönemsel” gibi yaklaşımlarla ezmektedir. Homofobinin kurumsal düzeyde güçlü olduğu yerlerde monoseksizmin egemenliğini fark etmek kimi zaman zor olabilir, ancak monoseksizm tek eşli heteroseksist toplum tahayyülünün ayrılmaz bir parçasıdır.

Monosexual: *Tr. Monoseksüel.* Romantik ya da cinsel çekim duygusu belli bir cinsiyetin üyelerine yönelen kişilerin cinsel yönelimi bu başlık altında toplanır. Eşcinsellik ve heteroseksüellik, monoseksüelliğin başlıca kategorileridir. Monoseksüellik, biseksüellik ya da panseksüellik gibi daha geniş çekim yelpazesine sahip yönelimlere karşıt ve kurulu toplumsal düzende sıklıkla ayrıcalıklı konuma işaret eden bir terim olarak kullanılmaktadır. [*Bkz. Monosexism*]

Monogamy: *Tr. Tek eşlilik.* Aynı anda tek bir partnerle cinsellik, sevgi ve yakınlığın paylaşılması ilkesine dayanan iki kişilik ilişki modelidir. Tek eşliliğin alternatifi çok aşkıllık [*Bkz: Polyamory*] olabileceği gibi, doğrudan çok aşklı ya da çok eşli olarak tanımlanamayacak, merkezî partnerlik ilişkisinin bir kişiyle sınırlandırıldığı açık ilişkiler de olabilir. Tek eşli ilişkilere gündelik dilde “kapalı ilişki” de denilmektedir.

Mx: *Tr. “Mx.” (“M’ks” şeklinde okunur.)* İngilizcede saygı amacıyla kişi adlarının önüne getirilen ve “Mr.” (*İng. “Bay”*) ya da “Ms.” (*İng. “Bayan”*) ile türevlerinin aksine cinsiyet belirtmeyen ifade. Özellikle non-binary insanlar, cinsiyetlendirilmiş ifadelerle anılmak istemeyenler ya da birine hitap ederken cinsiyet atamak istemeyenler tarafından kullanılmaktadır. 1970’lerin sonunda önerilmiş olup bugün özellikle İngiltere’de yaygın kabul görmekte ve birçok resmi kurum tarafından kullanılmaktadır.

İlgili Terimler:

- Singular They
- Non-binary

Neutrois: (*“Nütrua’ ” şeklinde okunur.*) *Tr. Cinsiyetsiz.* Non-binary cinsiyet kimlikleri şemsiyesinin içinde nötr bir cinsiyet kimliğine vurgu yapan bir kimliktir. Kimi zaman “agender” ile değişimli olarak kullanılır. Bununla birlikte, tüm non-binary kimliklerde olduğu

gibi, kişilerin kendi cinsiyet deneyimine bağlı olduğundan tek bir tanımı yoktur.

İlgili Terimler:

- Agender
- Genderqueer
- Non-binary

Non-binary: *Tr. İkilik dışı, na-binary, "non-binary." ("Nan-bayn'ri" şeklinde okunur.)* "İki şeyden oluşmayan, iki řeye işaret etmeyen ve iki şeyden ibaret olmayan" anlamına gelen "non-binary" sۆzcüęü, cinsiyet kimliğini ikili cinsiyet rejiminin sunduğu kadın ve erkek kategorilerinin içinde tanımlamayan insanları kapsayan bir şemsiye terimdir. Bir cinsiyet kimliği olmasının yanı sıra, varlığı itibariyle cinsiyet deneyiminin iki kategoriden oluştuğu dűřüncesini de hedef alır. Cinsiyet kimliğinin sabit ve birbirinden ayrılmış kategoriler hâlinde değil, bir spektrum içinde görölmesi gerektiği dűřüncesiyle sıkı sıkıya bağlıdır. Dolayısıyla iki non-binary insanın kendi cinsiyetini algılayışı çoęu kez birbirinden farklı olacaktır.

İlgili Terimler:

- Neutrois
- Gender Fluid
- Gender Spectrum

Outing: *Tr. İfşâ etmek, ifşalamak, izni olmadan açmak.* LGBTİ+ topluluğundan bir insanın cinsel yönelimi veya cinsiyet kimliğinin kendi rızası olmadan başka insanlara açıklanması için kullanılır. Kişinin kendisi tarafından gerçekleştirilen açılma (*İng. coming out*) eyleminden tamamen farklıdır. İfşâ edilen kişinin olası çekincelerini dikkate almadan yapıldığında en hafif olasılıkla bir sınır ihlali, kimi zaman da zarar vermek amacıyla kasıtlı olarak gerçekleştirilen bir şiddet biçimi olarak görülmektedir.

Packing: *Tr. Doldurmak, “packing” (“Päking” şeklinde okunur.)* Kasıkların üstüne kıyafetlerin altında kalacak fallik bir nesnenin geçirilmesidir. Bu nesneye “packer” (“päk’r” şeklinde okunur) denilir. *Packer*, penisi olmayan biri için maskülen cinsiyet kimliğini görsel olarak ifade etmek, ayakta işlemeye yardımcı olan bir protez görevi görmek ve cinsellik esnasında penetrasyonu sağlamak gibi çeşitli işlevler taşıyabilir.

Pansexual: *Tr. Panseksüel.* Herhangi bir cinsiyete karşı çekim duymaya açık olmak anlamına gelir ve buna özellikle non-binary cinsiyet kimlikleri de dâhildir. Panseksüel kişiler, biseksüel teriminin henüz “kadın ve erkekten hoşlanmak” olarak yorumlandığı yıllarda, non-binary insanlara çekim duyduklarını veya kendi cinsiyet kimliklerinin non-binary olduğunu anlatmak için bu terimi ortaya koymuştur. [*Bkz. Bisexual*] Kimi panseksüellerin çekim duygusu cinsiyet dışındaki

özelliklere dayanır. Kimileri içinse cinsiyet çekim duygusunun temel bir parçası olmakla birlikte, bu tüm cinsiyetlere karşı deneyimlenen bir şey olabilir. Ancak tüm bunlar panseksüellerin tercihleri olmadığı anlamına gelmez.

Passing: *Tr. “Geçmek.” (“Bir engele takılmadan geçmek” ifadesinde olduğu gibi.)* Trans kişilerin, benliklerine atfedilmesini arzu ettiği cinsiyette okunması durumudur. Çoğunlukla ikili cinsiyet bağlamında kullanılır. İngilizce trans literatürünün bir dönem sık kullanılan kavramlarından biri olan “passing” tabiri, “cis olarak görülme arzusuna” yorulduğundan giderek kullanımdan çıkmaktadır. Türkiye’de buna en yakın kavram, lubunca “alıktırmamak” sözcüğüdür.

Person with a trans history: *Tr. Translık deneyimine/trans geçmişe sahip kişi.* Kendisini kadın ya da erkek olarak tanımlayan, doğumunda kendisine bundan farklı bir cinsiyet atanmış, ama “trans” sözcüğünü benliğini tanımlayan bir kimlik olarak özellikle taşımayan kişiler daha çok bu kavramı kullanmaktadır. [Bkz. *Trans*]

Polyamory: *Tr. Çok aşkıllık.* Birden fazla insanla aynı anda romantik bir ilişki sürdürebilme durumu ya da pratiği. Burada vurgu, bu ilişkilerin cinsel değil, duygusal yönüne yapılmaktadır. Çok aşkıllıkta belirleyici olan, tüm partnerlerin durumdan haberdar olması,

rıza vermesi ve aynı özgürlüğe sahip olmasıdır. Bununla birlikte, çok aşklı ilişkilerde tüm partnerler çok aşklı kişiler olmayabilir.

İlgili Terimler:

- Monogamy
- Polygamy

Polygamy: *Tr. Çok eşlilik.* Çok aşkıllıkla [Bkz: *Polyamory*] sık sık karıştırılsa da çok eşlilik daha çok ikili cinsiyet rejimi ve evlilik bağlamında tartışılan bir kavramdır. Genellikle uygulamada görülen, evliliğin belli bir cinsiyetteki tarafına (genellikle erkeklere) yasal olarak birden fazla eşe sahip olma hakkı verilmesidir. Bununla birlikte, hukuksal bağlamın ötesinde, özellikle evliliğin çoğu kez mümkün olmadığı kuir topluluklarda zorunlu tek eşliliğe kapılmadan kurulmak istenen özgür cinsel/romantik ilişkileri anlatmak için de kullanılır.

Privilege: *Tr. Ayrıcalık, imtiyaz.* Belli toplumsal grupların yararlandığı, meşru bir gerekçeye dayandırılmaksızın, çeşitli hegemoniler aracılığıyla belirlenen özel avantaj ve haklar. Toplumsal sınıf, yaş, ırk, etnik kimlik, cinsiyet kimliği, cinsel yönelim, engellilik durumu gibi çeşitli temellere dayanabilir ve bunlar çoğunlukla keşimsel bir ilişki içindedir. Bir grubun belli ayrıcalıklarının olması, bir başka bağlamda ezilmediği anlamına gelmez. Örneğin “cis ayrıcalığı” denilen kavram, “kendisini doğumda atanmış cinsiyetiyle tanımlayan kişile-

rin *salt* cis kimliğe sahip oluşlarından ötürü elde ettiği kazanılmamış avantajlar” şeklinde açıklanmaktadır.

Gender Pronoun: *Tr. Cinsiyetli kişi zamiri.* İngilizce ve başka pek çok dilde kişi zamirleri (ben, sen, o, biz, siz, onlar) kadın ve erkeğe işaret etmek üzere cinsiyetlendirilmiştir. Bu sebeple, son yıllarda bu dillerin birçoğunda kendisini kadın ya da erkek olarak tanımlamayan insanları tarif etmek ya da bağlam gerektirmedikçe kişileri cinsiyetiyle işaretlememek amacıyla cinsiyetsiz kişi zamiri arayışlarına girilmektedir. Türkçe kişi zamirlerinin cinsiyetsiz olduğu dillerdendir.

İlgili Terimler:

- Non-binary
- Singular They

Queer: *Tr. Queer, Kuir.* Genel anlamıyla heteronormativiteyi reddeden ve heteroseksüel olmayan insanlara işaret eder. Ancak zaman zaman heteroseksüel trans kişiler tarafından da sahiplenilmektedir. Kuir/Queer özünde politik bir kavramdır, topluma dayatılan heteroseksüel anlatıları ve bunları güçlendiren “makbul LG-BTİ+” siyasetini reddeder. Kuir/Queer, kimi zaman LG-BTİ+ yerine “heteroseksüel olmayan” anlamında şemsiye bir terim olarak da kullanılmakla birlikte, pek çok kuirin yanı sıra heteroseksüel trans insanların bir kısmı da buna karşı çıkmaktadır. Türkçe’de okunuşuyla kuir olarak kullanıldığı gibi, queer olarak da yazılmaktadır.

Same-sex Marriage: *Tr. Hemcins evliliği.* Kimlikte kayıtlı cinsiyeti aynı olan insanların (bu insanların trans ya da non-binary cinsiyet kimliklerine de sahip olabileceği unutulmamalı) evlilik ve beraberinde getirdiği haklara sahip oluşunu anlatan bir terimdir. Ancak bu hak için mücadele eden birçok kişi, hemcins evliliklerinin, insan haklarının bir parçası olarak kadın ve erkekler arasındaki evlilikle eşit bir temele sahip olmasını ve ağırlıklı olarak muhafazakârların dillendirdiğinin aksine evliliğe yönelik “özel haklar” talep edilmediğini vurgulamak için “evlilik eşitliği” ya da “eşit evlilik” kavramlarını tercih etmektedir. Nitekim, hemcins evliliği kavramı sıklıkla bu evliliğin “geleneksel” evliliklerden farklı ve daha az geçerli olduğu varsayımına zemin hazırlamaktadır.

İlgili Terimler:

- Civil partnership/Civil Union
- Marriage Equality

Sex: *Tr. Eşey, beden cinsi. Atanmış cinsiyet.* “Eşey” ya da “cins” doğa bilimleri ve özellikle biyoloji alanına ait kavramlardır. Yeni doğan bebeklerin genetal özellikleri ve üreme işlevlerine bakılarak indirgeme yoluyla tanımlanır. Uygulamada “dişil” ve “eril” olarak ikiye indirgenmiştir, ancak gerçekte bedenin daha geniş bir çeşitliliğe sahip olduğu bilinmektedir. Bunun yanında, doğa bilimlerinin toplumsal dinamikleri düzenlemek

ve meşrulaştırmak için referans gösterilmesinin sonucu olarak, bedeninin dişil veya eril olarak belirlenmesi, kişinin cinsiyetinin [bkz. *Gender*] resmi kurumlarca kadın veya erkek olarak atanmasıyla devam etmektedir. Kişilerin cinsiyet kimliğinin biyolojik ve genital özelliklerine dayandırılmasının cis-seksist ve özcü olduğu gerekçesiyle, trans hakları için mücadele eden gruplar, “sex” kavramının “cinsiyet” ya da “biyolojik cinsiyet” olarak adlandırılmasına karşı çıkmaktadır. Zira cinsiyet, toplumsal olarak oluşturulmuş cinsiyetli anlamlar içinde kişilerin kendilerini içsel olarak algılayışına ve dolayısıyla beyanına bağlı bir kimliktir [bkz. *Gender identity*].

“Sex” kavramı Türkçe literatürde sıklıkla “cinsiyet” olarak çevirilegelmiş, “gender” kavramı ise toplumsal cinsiyet olarak yerleşmiştir. Ancak anlamı itibariyle “sex” bedensel özellikler üzerinden yapılan bir indirgemeye işaret etmektedir. Bu sebepten cinsiyetin bir beyan olmaksızın, bedensel indirgemeler üzerinden kadın ya da erkek olarak atanmasına atıfta bulunmak için “atanmış cinsiyet” kavramı kullanılabilir.

İlgili Terimler:

- Assigned at Birth
- Gender
- Sex Binary

Sex Binary: *Tr. Cins ikiliği.* Bedenin cinsi [bkz. Sex] ve cinsiyet ve/veya toplumsal cinsiyet [bkz. Gender] birbirinden ayrı kavramlar olsa da kurumsal uygulamalar yoluyla her ikisi de ikili bir yapıda düzenlenmektedir. Cinsel anatomiye bakılarak dişil ve eril şeklinde tanımlanan bedenin biyolojisi gerçekte son derece karmaşıktır. Pek çok insan XX ya da XY kromozomlarına sahip olmakla birlikte, kimilerinde XXY ve XO sistemi de görölmektedir ki cinsel anatomimizi belirleyen tek şey kromozomlar değildir. Örneğin XY kromozomunu bulunduran kadınlar vardır. Kimi insanlarsa kromozomal, anatomik ya da hormonal açıdan dişil ve erkek yapılarının arasında kalan bir bedene sahiptir. Cins ikiliği, bu insanları anormal ilan etmekte, intersekslerin deneyimlerinde olduğu gibi çoğu kez somut zararlar vermektedir. [Bkz. Intersex]

Sexual Orientation: *Tr. Cinsel yönelim.* Kişinin süreklilik arz eden romantik ya da cinsel çekim (ya da ikisinin birden) deneyimlerinin tanımlanma biçimi. Bunlar kabaca heteroseksüel, eşcinsel ve Bi+ yönelimler olarak sınıflandırılırken, kimileri aseksüelliği de dördüncü bir kategori olarak görmektedir. Cinsel yönelimin nasıl şekillendiğine dair bilimsel tartışma ve araştırmalar sürmektedir, bununla birlikte bunun irade ile gerçekleştirilen bir seçim olmadığı konusunda geniş bir fikir birliği mevcuttur. Bu sebeple “cinsel tercih” terimi yanlış ve LGBTİ+’ların gerçekliğiyle örtüşmemektedir.

Sexual Reconstruction Surgery: *Tr. Beden İnşa Operasyonu. [Bkz: Gender Confirming Surgery]*

Stereotype: *Tr. Stereotip, kalıp yargı.* Sosyal psikoloji alanında ortaya atılmış bir terim olan stereotip, belli bir insan grubu hakkında fazlaca genelleştirilmiş yargı ve imgeleri ifade eder. Her stereotip doğrudan olumsuz olmamakla birlikte, üyelerinin sistematik bir indirgeme ve genellemeye uğradığı bir grup genellikle ayrımcılık ve ötekileştirmeyle karşı karşıya olacaktır. Heteroseksist ve cisseksist toplumun dışladığı bir grup olarak LGBTİ+’lar şüphesiz stereotipleştirilmeye en sık maruz kalan topluluklardan biridir.

Straight: *Tr. Düz, düzgün, düzcinsel, heteroseksüel.* “Heteroseksüel” sözcüğünün gündelik dildeki karşılığıdır. Türkçede giderek “düzcinsel” denilmeye başlanmıştır, ancak cinsel yönelimi marjinalize edilmekte olan pek çok insan, “düzcinsel” sözcüğünün kendilerinin düzgün ve doğru olmadığına işaret ettiği gerekçeyle “heteroseksüel” terimini kullanmaktadır.

T.E.R.F. (Trans Exclusionary Radical Feminist): *Tr. “TERF,” TDRF” (Trans Dışlayıcı Radikal Feminist).* Radikal feminizm içinde kökü 1970’lere uzanan bir tartışmadan doğmuş olan bu transfobik hareket, kendisini “toplumsal cinsiyete karşı eleştirel feminizm” (*İng. gender-critical feminism*) olarak tanımlamaktadır. Buna göre bir kişinin cinsiyeti, “eril” ve “dişil”

olarak ayrılmış bedensel işlevlerden [bkz. *Sex*] ve dolayısıyla doğumda atanmış cinsiyetten ayrılamaz, bu sebeple “toplumsal cinsiyet” [bkz. *Gender*] kavramına eleştirel yaklaşmaktadırlar. Buna göre trans kadınlar da “eril” bedenlerinden ya da “erkekliklerinden” kopamazlar, dolayısıyla ikili cinsiyet rejiminde ezen konumundadırlar ve feminist hareket içinde yerleri yoktur. 2000’lerin sonunda bu tartışmanın dijital medyaya taşınmasından sonra, bu transfobik çizgiye “TERF” kısaltması yakıştırılmıştır. Kadınların kategorik ezilişiyile ilgili bir endişeden kaynaklanır görünse de TERF oluşumların başta İngiltere olmak üzere Batı’da aşırı sağcı gruplarla önemli finansal ve fikinsel bağları olup trans haklarının gecikmesine ya da baltalanmasına yönelik ciddi etkileri olabilmektedir.

They / Singular They: *Tr. Tekil “they,” cinsiyetsiz üçüncü kişi zamiri.* Üçüncü tekil şahıs zamiri “o,” İngilizce –ve birçok dilde– erkek (*he*) ve kadın (*she*) olarak cinsiyetlendirilmiştir; bu yüzden birçok non-binary insan cinsiyetsiz bir üçüncü kişi zamiri olarak “*they*” sözcüğüyle anılmayı talep etmektedir. Kimileriye bahsettikleri konunun veya olayın bağlamını cinsiyetsiz tutmak adına bu zamiri kullanır. Çağdaş dilde daha çok “onlar” anlamında kullanıldığı için “*tekil they*” tabiriyle anılsa da eski İngilizcede sözcüğün tekil anlamda kullanımı da son derece yaygındır.

Top Surgery: *Tr. Meme büyütme, meme aldırma/mastektomi.* LGBTİ+ topluluğunda trans ve non-binary insanların göğüs bölgelerinde feminen ya da maskülen bir görünüm elde etmek başvurduğu cerrahi müdahaledir.

Trans / Transgender: *Tr. Trans.* Sahip olduğu cinsiyet kimliği doğumda kendilerine atanan cinsiyetten farklı olan kişiler için kullanılan bir şemsiye terimdir. Trans kadın ve trans erkek, en tipik trans kimlikleri olmakla birlikte, trans şemsiyesinin altında trans maskülen ya da non-binary gibi çeşitli terimler mevcuttur. Bu terimleri kullanan kimi insanların kendilerini trans şemsiyesinin altında görmemeleri de mümkündür; dolayısıyla kişileri tarif edecek sözcükleri seçerken kendilerini nasıl tanımladıkları sorulmalıdır.

İlgili Terimler:

- Person with a trans history
- Transsexual
- Transvestite

Transition: *Tr. Uyum süreci, geçiş süreci.* Kişinin doğumda kendisine atanmış cinsiyet yerine kendi cinsiyetiyle algılanmak adına yaptığı birçok şeyin genel adı. Uyum sürecinin önemli bir kısmı sosyal unsurlardan oluşur; giyim şeklini değiştirmek, (sosyal olarak ya da hukuken) adını değiştirmek, kimliğindeki cin-

siyet kaydını değiştirmek, göğüslerini sarmak [*bkz. Binding*] veya takma memeler kullanmak gibi. Bunun yanında hormon (replasman) terapisi ya da muhtelif cerrahi işlemler gibi tıbbi müdahaleleri de içerebilir. Genel anlamda uyum sürecinin doğru ya da yanlış bir şekli yoktur. Türkçe literatürde şimdilik hem “uyum süreci” hem de “geçiş süreci” kullanılmakta, en doğru kavramsallaştırma konusunda tartışmalar devam etmektedir.

Transmasculine / Transfeminine: *Tr. Transmaskülen/ Transfeminen.* Transmaskülen, doğumda kadın atanmış olup, cinsiyet kimliği ya da cinsiyet ifadesi maskülen olan kişilere ait bir kimliktir. Doğumda kendilerine atanmış olan cinsiyetin bu kişiler için geçerli olmadığını, maskülenlikle derin bir bağ kurduklarını, ancak kendilerini mutlaka erkek olarak tanımlamadıklarını ifade eder. Transfeminen ise doğumda erkek atanmış kişilerin benzer bir trans deneyimine işaretle eder. Kimileri için non-binary çatısının altında görülebilecek, kimisi içinse trans kadın ve trans erkeklerin deneyimine daha yakın duran bir kimliktir.

Transmisogyny: *Tr. Transmizojini.* Mizojini, yanı kadın düşmanlığının transfobiyle iç içe geçmesi. Saldırgan kişinin konumu açısından hangisinin uygun olduğuna bağlı olarak, trans kadınlar gerektiğinde saldırgan bir cinsellik, şiddete eğilim, baskın olmak gibi “erilliğin” en kötü özellikleriyle anılırken, gerektiğindeyse adeta

kullanılacak birer nesne gibi görülen, aktif iradesiyle hareket etmeyen, salt varlığıyla bile baştan çıkarıcı, hiper-cinselleştirilmiş, aşırı duygusal ya da irrasyonel varlıklar olarak muamele edilerek kadın düşmanlığının en kötü şekline maruz kalabilmektedir.

Transphobia: *Tr. Transfobi.* Trans kişiler veya trans kavramlara karşı korku, rahatsızlık, güvensizlik veya doğrudan nefret besleme durumu. Transfobinin pek çok unsuru olabilir. Kimi zaman doğallık, gerçeklik gibi kavramlara, kimi zaman bilimsel veriler ve biyolojinin hatalı biçimde indirgenmesine dayandırılır. Kimi zaman dini görüşlerden kaynaklanır. Kimi zamansa ezme-ezilmeye dayanan cinsiyet rejimini üreme kapasitesi üzerinden, yani cinsiyet özcülüğü aracılığıyla yorumlamaktan ileri gelir. [*Bkz. T.E.R.F.*]

Transsexual: *Tr. Transseksüel.* “Trans” sözcüğünün aksine transseksüel şemsiye bir terim değildir, daha çok tip insanların tercih ettiği eski bir terimdir. Hormon terapisi, beden uyum operasyonu, mastektomi gibi tıbbi müdahalelere başvuran ya da buna niyetli kişileri anlatır. Uyum sürecinin tıbbi bölümüne odaklanan bir terim olduğu için Türkiye’de olduğu gibi birçok çevrede artık kullanılmamaktadır. Transseksüel sözcüğünün kullanımında ısrar eden trans kişilerse beden uyumsuzluğu/disfori deneyimleri sıklıkla birtakım tıbbi ihtiyaçlar doğurduğu için bunun önemli bir ayırım olduğu fikrindedir. [*Bkz: Trans/Transgender*]

Transvestite: *Tr. Travesti.* Doğumda kendisine atanmış cinsiyeti reddetmeden, daha çok dış görünüş ve davranışlar yoluyla, ikili cinsiyet rejimi içinde karşıt konuma işaret eden göstergelerle kendisini ifade eden kişi [*Bkz: Cross-dresser*]. Ancak Türkiye’de trans kadınları aşağılayacak şekilde kullanımı yaygınlaşmıştır. Buna tepki olarak, trans ve LGBTİ+ topluluğu “travesti” sözcüğünü politize ederek sahiplenmiştir. Dolayısıyla ancak öznelerinin kullanabileceği bir sözcüktür.

İlgili Terimler:

- Trans / Transgender

Versatile / Switch: *Tr. Değişken, “AP.”* Cinsel bağlamda aktif/pasif ikiliğinde sabit bir konumu benimsemeyen, iki konumu da şu ya da bu ölçüde sahiplenmiş kişileri anlatmaktadır. Kimileri bunu cinsiyet ifadesine genişleterek feminen ve maskülen göstergeleri bir arada veya değişken biçimde kullandıklarını açıklamak için de sahiplenmektedir.

